

(Time: 3 Hours)

[Total Marks: 100]

N. B.:-All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

All question carry equal marks.

सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Text: Prose and Poetry -1

Q.1. Translate any two of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे भाषांतर करा.

- a) "अथ खो, भिक्खवे, काळिया दासिया एतदवोसि- 'महं खो अय्याय एवं कल्याणो कित्तिसदो अब्भुग्गतो- 'सोरता वेदेहिका गहपतानी, निवाता वेदेहिका गहपतानी, उपसन्ता वेदेहिका गहपतानी"ति। किं नु खो मे अय्या सन्तं येव नु खो अज्झत्तं कोपं न पातुकरोति उदाहु असन्तं उदाहु मय्हमेयेते कम्मन्ता सुसंविहिता येन मे अय्या सन्तंयेव अज्झत्तं कोपं न पातुकरोति, नो असन्तं? यंनूनाहं अय्यं वीमंसेय्यन्ति। अथ खो, भिक्खवे, काळी दासी दिवा उट्ठासि। अथ खो, भिक्खवे, वेदेहिका गहपतानी काळिं दासिं एतदवोच- 'हे जं काळी'ति। 'किं, अय्ये'ति? 'किं, जे, दिवा उट्ठासी'ति? 'न ख्वय्ये, किञ्ची'ति।

उत्तर:- तेव्हा भिक्खूनी, काली दासीला वाटले की, "माझ्या मालकिणीची चांगली कीर्ती पसरलेली आहे. कय माझ्या मालकिणीच्या आत क्रोध असून सुद्धा ती बाहेर दाखवत नाही की आतच क्रोध नसल्यामुळे ती बाहेर सुद्धा येत नाही? मी चांगले काम करीत असल्यामुळे माझी मालकीण आतून रागीष्ट असून सुद्धा बाहेर राग दाखवीत नाही असे तर नाही ना? मी माझ्या मालकिणीची का परीक्षा घेऊ नये? तेव्हा भिक्खूनी, काली दासी दिवस उगवल्यावर झोपेतून उठली. तेव्हा भिक्खूनी, वेदेहिका गृहिणी काली दासीला म्हणाली, 'अगं, काली! 'कय आर्या! 'कय गं दिवस वर आल्यावर उठलीस?' 'कही नाही आर्या!'

- b) "विचिन्तयित्वा धम्मत्थं, सच्चं अद्दस परसयं।
सच्चे ठत्वा पमोचेसिं, जातीनं तं अतिक्खयं॥
"अनुस्सरित्वा सतं धम्मं, परमत्थं विचिन्तयं।
अकासि सच्चकिरियं, यं लोके धुवसस्सतं॥
"यतो सरामि अत्तानं, यतो पत्तोस्मि विज्जुतं।
नाभिजानामि सच्चिच्च, एकपाणमि हिंसितं॥

उत्तर:- धर्माचा विचार करीत, सत्याचे सहाय्य पाहिले, मी सत्यावर उभा राहून नाते समुहाला त्या विनाशापासून वाचविले.

शद्धम्माचा विचार करून, परमार्थाला जाणून मी सत्य क्रिया केली, जे की, जगात ध्रुव आणि शाश्वत आहे.

जेव्हापासून मी माझे स्मरण करतो, तेव्हा पासून मी शहाणा झालो. तेव्हापासून जाणून घेऊन एकही प्राण्याची हिंसा करणे (माझ्या) स्मरणात नाही, ह्या सत्याने पाऊस (मेघ) पडला.

- c) अचिरं वतयं कायो, पथविं अधिसेसति।
छुद्धो अपेतविज्जाणो, निरत्थं कलिङ्गरं॥
दिसो दिसं यं तं कयिरा, वेरी वा पन वेरिनं।

मिच्छापणिहितं चित्तं, पापियो नं ततो करे ॥

न तं माता पिता कथिरा, अज्जे वापि च जातका ।

सम्मापणिहितं चित्तं, सेय्यसो नं ततो करे ॥

उत्तर:-०.अहो! ही शुद्र काया चेतना निघून गेलेली होऊन निरूपयोगी लाकडाच्या तुकड्याप्रमाणे लवकरच जमिनीवर पडणार आहे (पडेल) .

10. द्वेष्या द्वेष्याचे (शत्रू शत्रूचे) किंवा वैरी वैर्याचे जे (अकल्याण) करतो त्यापेक्षा जास्त अकल्याण असत्य मार्गाला लागलेले आपले चित्त करील (करते) .

11. माता-पिता किंवा दुसरे नातेवाईक जे करणार नाहीत त्यापेक्षा जास्त कल्याण सत्य मार्गाला लागलेले आपले चित्त करील (करते) .

Q.2. Give reference to context any two of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

a] "अपि, भन्ते, भगवा एकं इत्थि पस्सेय्या"ति ?

उत्तर:- भद्रवर्गियवत्थु - "तर भन्ते, भगवान, एक स्त्रीला पाहिले काय?"

b] "नाहं, भन्ते, पादेनागच्छामि, रथेनाहं आगतोस्मी"ति ।

उत्तर:- पञ्जत्तिपञ्ही - "भन्ते, मी पायी आलेलो नाही. रथावर बसून आलेलो आहे."

c] पुञ्जम्पिमा वहेय्युं ते, तेन त्वं परिबाहिरो ॥

उत्तर:- पुण्णाथेरीगाथा - तुझे पुण्यसुद्धा का वाहून नेणार नाहीत? त्यामुळे तू पुण्यरहित होशील .

Q.3. Answer any two of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा.

A] Fill in the blanks. (रिकाम्या जागा भरा.)

१. "तमहं, महाराज, पुच्छन्तो पुच्छन्तो न पस्सामि रथं। (हत्थेन / पस्सामि)

२. दिस्वान नाळागिरिं हत्थि मुञ्चित्वा तं रच्छं पटिपादेसुं। (गहपतानि / हत्थि)

३. "असन्ता किर मं जम्मा, तात ताताति भासरे। (भासरे / विवरेथ)

४. बुद्धसासन दायादो, होति खो मादिसो इति ॥ (वीसतिवस्सो / बुद्धसासन)

५. काकं सोकाय रन्धेहि, मच्छे सोका पमोचय' ॥ (पियं / सोका)

B] Complete the verses. (ओळी पूर्ण करा.)

१. "अन्धकारे पुरे होति, गम्भीरे गाधमेधति।

२. तं इत्थि गवेसन्ता, इमं वनसण्डं आहिण्डामा"ति।

३. "उदहारी अहं सीते, सदा उदकमोतरिं।

४. करोन्तं कुसलं कम्मं, रुन्धन्तं कतपापकं ॥

५. उपज्झायो कुमारस्स, अहु मोग्गलिसक्कयो।

C] Match the pairs. (जोड्या जुळवा.)

१. मनुस्स	युगं
२. दुस्स	चित्तं
३. वुड्ढो	घातको
४. दिवा	दहरो
५. चपलं	रत्तिं

उत्तर:- [मनुस्स-घातको, दुस्स-युगं, वुड्ढो-दहरो, दिवा-रत्तिं, चपलं-चित्तं]

03

Q.4. Attempt any two of the following:

खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा.

[20]

A] Declension of nouns.(नामाची विभक्ती चालवा.)

१. पुत्त, २. कञ्जा.

उत्तर:-

'पुत्त'- अकारान्त पुल्लिंगी शब्द

विभक्ती	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	पुत्तो	पुत्ता
दुतिया	पुत्तं	पुत्ते
ततिया	पुत्तेन	पुत्तेहि, पुत्तेभि
चतुर्थी	पुत्ताय, पुत्तस्स	पुत्तानं
पञ्चमी	पुत्ता, पुत्तम्हा, पुत्तस्मा	पुत्तेहि, पुत्तेभि
छट्टी	पुत्तस्स	पुत्तानं
सत्तमी	पुत्ते, पुत्तम्हि, पुत्तस्मि	पुत्तेसु
आलपन	पुत्त, पुत्ता	पुत्ता

'कञ्जा' आकारान्त त्रीलिंगी शब्द

विभक्ती	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	कञ्जा	कञ्जा, कञ्जायो
दुतिया	कञ्जं	कञ्जा, कञ्जायो
ततिया	कञ्जाय	कञ्जाहि, कञ्जाभि
चतुर्थी	कञ्जाय	कञ्जानं
पञ्चमी	कञ्जाय	कञ्जा हि, कञ्जाभि
छट्टी	कञ्जाय	कञ्जानं
सत्तमी	कञ्जाय, कञ्जाय	कञ्जासु
आलपन	कञ्जे	कञ्जा कञ्जायो

B] Declension of pronouns (सर्वनामाची विभक्ती चालवा.)

१. First person pronouns: Amha (अम्ह), (पठम पुरुष वाचक सर्वनाम-'अम्ह')

प्रथम पुरुष वाचक सर्वनाम, 'अम्ह'

विभक्ती	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	अहं	मयं, अम्हं, नो
दुतिया	मं, ममं	अम्हाकं, अम्हं, नो
ततिया, पञ्चमी	मया, मे	अम्हांहे, अम्हांभि, नो
चतुर्थी, छट्टी	मम, मय्दं, अम्हं, ममं, मे	अम्हं, अम्हाकं, अम्हं, नो
सत्तमी	मयि	अम्हसु

२. Third person pronouns: Ta (त) Masculine, (ततिय पुरुष वाचक सर्वनाम-'त' पुल्लिंग)

तृतीय पुरुष वाचक सर्वनाम
पुल्लिंगी 'त'=तो

विभक्ती	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	सो	ते, ने
दुतिया	तं, नं	ते, ने
ततिया	तेन, नेन	तेहि, तेभि, नेहि, नेभि
चतुर्थी, छट्टी	तस्स, अस्स, नस्स	तेयं, तेयानं, नेयानं
पञ्चमी	तम्हा, अम्हा, तस्मा	तेहि, तेभि
सत्तमी	तस्मि, अस्मि, तस्मिं, अस्मिं	तेसु

04

Q] Read the given passage and answer the questions thereon. (in Pali)

दिलेला उतारा वाचा आणि पालि भाषेतून प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१. अतीते बाराणसियं ब्रह्मदत्ते रज्जं कारेन्ते बोधिसत्तो भोजाजानीयसिन्धवकुले निव्वत्तो सब्बालङ्कार सम्पन्नो बाराणसिरज्जो मङ्गलस्सो अहोसि। सो सतसहस्सग्घनिकाय सुवण्णपातियंयेव नानगरस सम्पन्नं तिवस्सिकगन्धसालि भोजनं भुञ्जति, चातुज्जातिकगन्धूपलित्तायमेव भूमियं तिट्ठति, तं ठानं रत्तकम्बल साणिपरिक्खित्त उपरिसुवण्णतारकखचित चेलवितानं समोसरित्तगन्धदाममाला दामं अविजहित्तगन्धतेलपदीपं होति। बाराणसिरज्जं पन अपत्थेन्ता राजानो नाम नत्थि। एकं समयं सत्त राजानो बाराणसिं परिक्खिपित्वा "अम्हाकं रज्जं वा देतु, युद्धं वा"ति बाराणसिरज्जो पण्णं पेसेसुं। राजा अमच्चे सन्निपातेत्वा तं पवत्ति आचिक्खित्वा "इदानि किं करोम, ताता"ति पुच्छि। "देव, तुम्हेहि ताव आदितोव युद्धाय न गन्तव्वं, असुकं नाम अस्सारोहं पेसेत्वा युद्धं कारेथ, तस्मिं असक्कोन्ते पच्छा जानिस्सामा"ति।

१. बोधिसत्तो कस्मिं कुले कुहिं हुत्वा निव्वत्ति ?

उत्तर:- बोधिसत्तो भोजाजानीयसिन्धवकुले सब्बालङ्कार सम्पन्नो बाराणसिरज्जो मङ्गलस्सो हुत्वा निव्वत्ति।

२. सत्त राजानो किं पण्णं पेसेसुं ?

उत्तर:- एकं समयं सत्त राजानो बाराणसिं परिक्खिपित्वा "अम्हाकं रज्जं वा देतु, युद्धं वा"ति बाराणसिरज्जो पण्णं पेसेसुं।

३. राजा अमच्चे सन्निपातेत्वा किं पुच्छि ?

उत्तर:- राजा अमच्चे सन्निपातेत्वा तं पवत्ति आचिक्खित्वा "इदानि किं करोम, ताता"ति पुच्छि।

Q.5. Write short notes on any two:

[20]

खालीलपैकी कोणतेही दोहोंवर टीपा लिहा.

a] Point out the uniqueness of 'महासालसुत्त.'

'महासालसुत्त' ची विशेषता स्पष्ट करा.

b] Write the summary of 'वेदेहिकागहपतानीवत्थु' and explain its importance.

'वेदेहिकागहपतानीवत्थु' चा सारांश लिहा आणि त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

c] With the help of 'सिरिमण्डत्थेरगाथा', which advice gave Sirimandathera to monks-Explain.

'सिरिमण्डत्थेरगाथा' च्या आधारे सिरिमण्डत्थेरानी भिक्खुंना कोणता उपदेश दिला-स्पष्ट करा.

d] Narrate in brief 'सासनस्स दायादो' and explain the central idea.

'सासनस्स दायादो' थोडक्यात कथन करा आणि त्याची मध्यवर्ती कल्पना स्पष्ट करा.